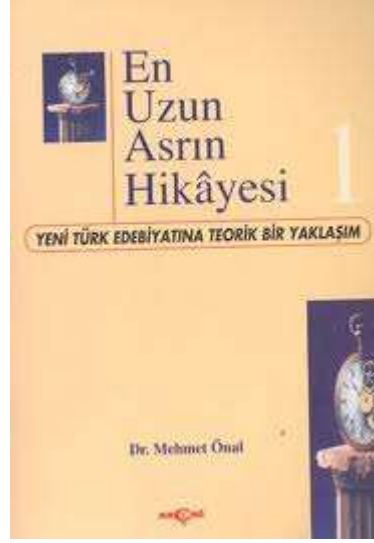

Mehmet ÖNAL, **EN UZUN ASRIN HİKÂYESİ I YENİ TÜRK EDEBİYATINA TEORİK BİR YAKLAŞIM**, Akçağ Yayınları, Ankara-2005, 306 s.

Murat PARLAKPINAR*

Teorik çalışmaların bir bilim ya da sanat dalı için önemi yadsınamaz bir gerçektir. Ülkemizde birçok alanda olduğu gibi edebiyat alanında da teorik çalışmalar ne yazık ki istenilen düzeye ulaşamamıştır. Türk edebiyatını bir bütün olarak ele alan ya da Türk edebiyatının Halk Edebiyatı, Eski Edebiyat ve Yeni Edebiyat bölümlerini ilgilendiren teorik çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu yazıda bu az sayıdaki çalışmalardan biri olan Mehmet Önal'ın *En Uzun Asrın Hikâyesi I Yeni Türk Edebiyatına Teorik Bir Yaklaşım* adlı kitabı tanıtılacaktır.

Kitap, “Sözbaşı” ve “Faydalanılan Kaynaklar” kısımları dışında beş bölümden meydana gelmektedir. I. Bölüm: “Edebiyat Kavramı”, II. Bölüm: “Edebiyat Sanatı”, III. Bölüm: “Edebiyat Bilimi”, IV. Bölüm: “Yeni Türk Edebiyatında Metot”, V. Bölüm: “Edebiyatın Yeni Ufukları” başlıklarını taşımaktadır.

Yazar, “Sözbaşı” kısmında kitaba *En Uzun Asrın Hikâyesi* adını vermesinin nedenini açıklar. Ayrıca bu çalışmanın amaç ve kapsamı, hedef kitlesi, sınırları ve çalışmasını meydana getirirken kullandığı yöntemler hakkında bilgi vermektedir. Yazar için kitabın isminin belirlenmesinde İlber Ortaylı'nın *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı* adlı kitabı ilham kaynağı olmuştur. *En Uzun Asrın Hikâyesi* XVIII. asrın sonundan bugüne doğru gelişen edebiyatımızı konu alır. Yazarın ifadesiyle “*onun ana kahramanları münevverlerimiz ve onların eserlerinde vücut bulan kavramlardır*” (s.1).

I. bölüm, “Edebiyat Kavramı” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde edebiyatın hem bir sanat dalı hem de bir bilim dalı olması durumu tartışılmaktadır. Yazar kelimenin tanımlarından yola çıkarak sanat ve bilim kavramlarının birbirinden ayrılan yönlerini ele almakta, okuyucuya bir bakış açısı kazandırmaya çalışmaktadır. Yazara göre bu iki kelimenin tanımlarını karşılaştırmak bu

* Arş. Gör., Muş Alparslan Ü. Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve Böl. El-mek: muratparlakpinar@hotmail.com

farklılığı görmek için yeterlidir. Edebiyat, malzemesi dil olan bir sanat dalıdır; bununla birlikte edebiyat eserlerini incelemeyi öngören edebiyat kullandığı metotları ve araştırma teknikleri ile bir bilim dalı olma özelliği göstermektedir. Bu ikili konum sadece edebiyat sanatında değil, başka sanatlarda da görülebilir. Edebiyat bilimi diye isimlendirilen faaliyet, sanat eserleri için birtakım ölçütlerdir, sanat eserlerini bazı disiplinler ve metotlarla izah etme uğraşdır. Edebiyat sanatını iyice öğrenebilmek için bilimin metot ve tekniğini kullanırız; ama asla edebiyat her yönüyle eşittir bilim denilemez. Yazara göre her gruba, her ekole hatta her insana göre ayrı bir sanat anlayışı belirlenebilir. Bununla birlikte edebiyatın çok farklı ve yaygın bir kullanım alanı olması da sorunun evrensel ve nesnel değişmezlikle cevaplandırılmasını zorlaştırmaktadır. Üstelik insanın çok kompleks bir yapıda donatılması ve edebiyatın bu yapıyla doğrudan bağlantılı bulunması bu zorluğu arttırmaktadır.

Yazara göre “ Edebiyat nedir? ” sorusuna edebiyat eğitimi açısından bir tanım bulmak daha yaygın, daha kolay ve daha kullanışlıdır. Edebiyatı, bir terim olarak benimseyen bazı araştırmacılar da kelimelerin Arapça ve Türkçedeki tarihi gelişimini göz önünde bulundurarak bir tanım yapmaya çalışırlar. Yazara göre dikkat edilmesi gereken şudur:

“Edebiyat eğitiminde “edebiyat” teriminin iki temel yönü çok önemlidir. Edebiyat; duygu, düşünce ve hayalleri, olayları, eşyaları soyut ve somut değerleri... anlatmak üzere kelimelerle meydana getirilen bir sanat dalıdır. Edebiyat; edebi eserleri inceleyen bir bilim dalıdır” (s.19).

II. bölüm “Edebiyat Sanatı” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm kendi içinde alt bölümlere ayrılmaktadır. “Sanat Eseri ve Sanat Dalları” başlıklı birinci alt bölümde “sanat” ve “güzel sanatlar” kavramları açıklanır, Hegel’in yaptığı “sanat” ve “güzel sanatlar” sınıflandırması üzerinde durulur. Hegel’e göre beş sanat vardır. Bunlar da sırasıyla mimarlık, heykeltıraşlık, resim, musiki ve şiirdir. Hegel Güzel sanatları: Plastik (mimari, heykel, resim ve dekoratif sanatlar), Fonetik (musiki) ve söz sanatı (Edebiyat) olmak üzere üç grupta beş sanat olarak sistemleştirmiştir. Yazara göre sinema, televizyon ve edebiyat sanatının iletişim dünyasındaki yeni tezahürleri düşünüldüğünde bu sınıflandırma eksik kalmaktadır. Yine bu bölümde sanat kelimesinin ne olduğunu anlamak için kelimenin genel sözlüklerden başlayarak terimler sözlüğüne kadar uzanan çeşitli kaynaklardaki anlamları ele alınmıştır. Bunlara ek olarak kelimenin tarihi gelişimi ve yabancı dillerdeki anlam ve tanımları üzerinde durulmuştur. Sanat teriminin tanımlanmasındaki zorluklara değinilmiş, herkesi tatmin edecek bir tanımın henüz yapılmadığının altı çizilmiştir. Yazara göre sanat kavramının tanımını ihtiyaçlara uygun düştüğü sürece, yaygın olarak kabul edildiği biçimiyle kullanmak daha yararlı olacaktır. Yazar, “sanat” kavramı için: *“Açık estetik bir öge ile karakterize (edilmiş) herhangi bir eser, sanat eseridir”* şeklinde şartlı bir tanım yapmaktadır (s.25).

II. bölümün bir diğer alt bölümü “Sanatta İlke” başlığını taşımaktadır. Sanatın bazı ilkelere bağlanmasının gelişmeyi önleyici bir sınırlama olarak kabul edildiğini belirten yazara göre edebiyat eğitimindeki sınırlandırmalar belki sanat eserlerini incelerken ve edebi metin için inceleme planları hazırlarken kolaylık olarak düşünülebilir. Kitapta bu ilkeler: 1. Orijinallik 2. Estetik olma 3. Bütünlük 4. Subjektiflik 5. Kurgusalılık 6. Seçicilik 7. Bir malzeme ile belirme 8. Bir takım motifler taşıma: mahalli, dini, milli ve evrensel bakış açıları taşıma şeklinde sıralanmakta ve açıklanmaktadır.

Bir sonraki alt bölüm “Edebiyat Sanatı” başlığını taşımaktadır. Yazar burada “edebiyat sanatı” kavramından ne anlaşılması gerektiğini açıklamaktadır. Sanat dalı olarak edebiyatın malzemesi kapsamı, hangi konuları ele aldığı, edebiyat sanatı çerçevesinde sanatçının sanat eserini meydana getirmede kullandığı metotlar üzerinde durulmaktadır. Daha sonra gelen “Edebi Eserin Tanımı” başlıklı III. alt bölümde edebiyat sanatı ile edebiyat bilimi arasında ilgiyi sağlayan yegâne unsurun edebi eser olduğunu vurgulamaktadır. Bir başka ifadeyle edebiyat biliminin temel objesi

Turkish Studies

“edebi eser” dir. Bu bölümde edebi eser kavramıyla ilgili olarak belli başlı tanımlar ve ardından edebi eserin genel özellikleri maddeler halinde verilmiştir. II. bölümün son alt bölümü olan “Edebi Eser ile İlgili Bazı Yorumlar” başlıklı bölümde edebi eserin önemli görülen üç yönü üzerinde durulmuştur: 1. *Edebi eserde ortaya çıkan estetik ifade* 2. *Edebi eserler yoluyla insanın ulaşabildiği ufuklar* 3. *Edebi eserde bulunabilecek fayda prensibi*. Yazara göre belirlenen bu üç yol, edebi eser üzerinde düşünen araştırmacılara malzeme teşkil edeceği gibi öğrencilere faydalı olabilecek ve bunlarla birlikte edebi eserin genel özellikleri daha iyi anlaşılacak ve anlatılabilecektir.

Kitabın III. bölümü “Edebiyat Bilimi” başlığını taşımaktadır. Bu ana bölümün “Bilim Nedir?” başlığını taşıyan ilk alt bölümünde bu soruya cevap aranmaktadır. Yazara göre bu sorunun ilk bakışta cevaplanması kolay gibi görünür; ancak insanın ve evrenin sonsuz kadar çok ilişkilerini düşünmenin zorluğu bu sorunun da cevaplanmasını zorlaştırmaktadır. Bu bölümde “bilim” kelimesinin geçmişte ve günümüzde hangi anlamlarda kullanıldığı açıklanmaktadır. Ansiklopedik ve genel tanımlar yanında Einstein, Russel gibi bilim adamlarının yaptıkları ve bilim felsefesi açısından önemli tanımlar da verilmiştir. Yazara göre ancak bu tanımların ortak özelliklerine bakılarak bilimin değişmez ilkelerine, bazı kuralları değişse de bu değişikliklerin genel niteliklerine ait bir değerlendirme yapmak mümkün olacaktır.

III. bölümün II. alt bölümü olan “Bilimlerin Tasnifi”nde bilimlerin sınıflandırılmasının çok çeşitli tartışmalara sebep olduğu belirtilmiş, burada bilimlerin tasnifi tartışmasına girmeden belli başlı guruplar zikredilerek, edebiyat biliminin yapılan sınıflandırmalardaki yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Aristoteles’ten günümüze uzanan çizgide bilimlerin sınıflandırılması ile ilgili yapılan tasnifler hakkında bilgi verilmiş ve bu tasniflerde “Edebiyat biliminin yeri nedir?” sorusuna cevap aranmıştır.

III. alt bölüm “Bilim Dalları İçinde Edebiyat Bilimi” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde edebiyat alanının bilim olamayacağı, onun bir sanat dalı olduğu; eğer ille de bilimsel bir özellik bulunacaksa bunun edebiyat bilimi teriminde değil, edebiyat araştırması ifadesinde aranması gerektiği gibi iddiaların var olduğundan bahsedilmektedir. Yazar, edebiyatın bir bilim dalı olduğunu belirtmekte ve edebiyatın bilim dalları içindeki yerini tartışmaktadır. Ayrıca edebiyat bilimi teriminin kökeni hususunda bilgiler de verilmektedir. Türk Edebiyatında, edebiyat bilimi adı ile anılan saha daha önce *ilm-i edeb*, *ulûm-ı edebiyeye*, *fenn-i belagat*, *fenn-i edebiyat* gibi terimlerle ifade edilmiş, ayrıca *ulûm-ı edebiyeye* adı altında edebiyat bilimi *sarf*, *nahiv*, *lûgat*, *iştikak*, *aruz*, *kâfiye*, *ilm-i belagat (meâni, beyan, bedii)*, *tarih*, *inşâ*, *hat*, *karz-ı şiir* gibi kollara ayrılmıştır. Yazara göre edebiyat biliminin günümüzde yeni tanımları ve tasnifleri yapılmalı; geleneğimiz içindeki bu terimler bugüne aktarılmalıdır. Çünkü bu halleriyle eski tanımlamalar günümüz gençliği için anlamsız kalmaktadır.

Yine bu bölümde, edebiyat biliminin dört ana daldan oluştuğu belirtilmektedir. Bunlar edebiyat nazariyatı, edebî tenkit, edebiyat tarihi ve dördüncü saha olarak edebiyat sosyolojisidir. Yazar, içinde bulunduğumuz şartlardan doğan ihtiyacı sebep olarak göstererek, bu dallara, “edebiyat eğitimi” ve “mukayeseli edebiyat” gibi dalları da eklemekte ve bunlara “edebiyat ve iletişim”, “edebiyat psikolojisi”, “edebiyat felsefesi” gibi çalışma alanlarının da eklenebileceğini belirtmektedir.

Ayrıca bu bölümde edebiyatın mahiyeti gereği yeri geldikçe fen bilimlerinin hem alet ilimlerinin hem de sosyal ilimlerin metot ve tekniklerini kullandığı, bu anlamda bir sınıfa dâhil edilebilmesinin zorluğu üzerinde durulmaktadır. Yazara göre edebiyat bilimi için farklı tasnif denemeleri yapmak mümkündür. Edebiyat bilimini sınıflandırma denemesi, birçok bakımdan olumsuz sonuçlara sebep olsa da edebiyat eğitimi için bir gerekliliktir.

III. bölümün IV. alt bölümü “Edebiyat Biliminin Dalları” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm de kendi içinde Edebiyat Teorisi, Edebiyat Tarihi, Edebi Tenkit, Edebiyat Sosyolojisi, Mukayeseli Edebiyat, Edebiyat Eğitimi gibi alt bölümlere ayrılmıştır. İlk alt bölüm olan “Edebiyat Teorisi” başlıklı bölümde bu bilgi alanının tanımı yapılmış, hangi sorulara cevap aradığı, bu cevapları ararken hangi metotları kullandığı, inceleme alanlarının neler olduğu gibi konular üzerinde durulmuştur. “Edebiyat Tarihi” başlıklı II. alt bölümde edebiyat tarihi çalışmalarının kapsamı, sınırları, edebiyat tarihi çalışmalarında dikkat edilmesi gereken hususlar üzerinde durulmuştur. Tezkirelerin edebiyat tarihi çalışmaları açısından önemi, günümüz modern biyografilerinden ayrılan yönleri hakkında bilgi verilmektedir.

“Edebi Tenkit” başlıklı bölümde öncelikle tenkit sözcüğünün yaygın anlamları üzerinde durulmuş ve edebi tenkidin tanımı yapılmıştır. Daha sonra edebiyat bilimi açısından edebi tenkit denildiği zaman hangi çalışmaların akla gelmesi gerektiği, edebi tenkitte izlenmesi gereken metotlar ve edebi tenkit çeşitleri gibi konular üzerinde durulmaktadır.

“Edebiyat Sosyolojisi” başlıklı bölümde ise edebiyat ve sosyoloji ilişkisi ele alınmış edebiyat sosyolojisinin ortaya çıkış sebepleri, bir bilim dalı olarak gelişim süreci anlatılmıştır. Daha sonra edebiyat sosyolojisi incelemelerinde takip edilmesi gereken yollar açıklanmış, edebiyat sosyolojisinin metotları üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca bu konuda yani edebiyat sosyolojisinin kendine has metotları olup olmadığı hususunda yapılan tartışmalar ve öne sürülen fikirler üzerinde de durulmuştur.

“Mukayeseli Edebiyat” başlıklı bölüm ortaya çıkan ihtiyaç doğrultusunda edebiyat biliminin bir dalı olarak yazar tarafından eklenmiştir. Bu bölümde mukayeseli edebiyatın varlık sebebi üzerinde durulur. Aynı zamanda “mukayese” kavramının tanımı ve bu kavramın yabancı dillerdeki karşılığı üzerinde durulmuştur. Bölümün devamında mukayeseli edebiyat incelemelerinde kullanılan metotlar hakkında bilgi verilmekte ve en uygun metodun “metinler arası ilişkiler” metodu olduğu belirtilmektedir. Bir diğer metot da karşılaştırma yöntemidir. Mukayeseli edebiyatın edebi eserlerdeki hareket noktaları belirtilir. Bunlar: zihniyet, şekil ve üsluplar, tarzlar, yeni fikirler, yeni duygu ve hayaller, bir dünya görüşüne ilgi ve sempati, bunların oluşturduğu kavramlar, tezler ve antitezler olmalıdır. Ayrıca mukayeseli edebiyatın gelişme devreleri, terim olarak ilk kez nerede kullanıldığı, mukayeseli edebiyat çalışmalarında karşılaşılabilecek problemler üzerinde durulmuştur.

“Edebiyat Eğitimi” başlıklı son alt bölümde ise “edebiyat eğitimi” kavramı çeşitli açılardan yorumlanmaktadır. Yazar edebiyat eğitimi kavramını açıklamadan önce konunun daha iyi anlaşılması amacıyla eğitim, talim ve terbiye kavramları üzerinde durmaktadır. Bölümün devamında edebiyat eğitiminin temel problemleri tartışılmaktadır. Edebiyat eğitimi edebi eser yazmayı mı öğretecektir yoksa edebi metinleri incelemeyi mi veya edebiyat eğitimi denilince iyi bir edebiyat öğretmeni nasıl olmalıdır gibi sorular mı akla gelmelidir? Yazar bu sorulara şöyle cevap vermektedir:

“Edebiyat eğitiminin estetik ve didaktik yönleri, edebiyat sanatı gibi, eğitimin de bir sanat olabileceğini hissettirir. Edebiyat biliminin bir alt dalı olarak düşünülen edebiyat eğitiminin, edebiyatı öğretmek gibi bir temel işlevi olmalıdır. Bu işlev, ister istemez, hem sanat eğitiminin kapsayacak hem de araştırma veya eğitimbilim tekniklerini öğretmeye yönelik olacaktır” (s.99).

Bu bağlamda edebiyat eğitimi hususunda ne tür bir eğitim verilmelidir, sınıftaki edebiyat eğitimi nasıl olmalıdır? gibi sorular da tartışılmıştır.

Kitabın IV. bölümü “Yeni Türk Edebiyatında Metot” genel başlığını taşımaktadır. Bu bölümün ilk alt bölümü ise “Bilimsel Araştırma, Edebi Tenkit ve Tahlil Kavramları Açısından Metot” başlığını taşımaktadır. Bölümün başında yazar, Yeni Türk Edebiyatı alanında ihtiyaç

duyulan metotların neler olduğundan bahsetmektedir. Yazara göre Yeni Türk Edebiyatı alanında iki grup metoda ihtiyaç vardır. Bunlardan birincisi bilimsel araştırmalarda kullanılacak metotlar, ikincisi ise edebi tenkit metin inceleme yöntemleridir.

Bu bölümde tahlil ve tenkit kavramlarını birbirinden tam olarak ayırmanın zorluğu da vurgulanmaktadır. Yazara göre metin tahlilinde tek bir metinden hareket edilirken, edebi tenkit sadece bir metni değil bir devri, bir grubu, bir anlayışı, bir eseri veya eserler grubunu, bir şahsı vb. inceleyebilir. Bu anlamda bakıldığında metin tahlilinin edebi tenkit içinde bir şube olduğu görülmektedir.

IV. bölümün II. alt bölümü “Araştırmalarda Metot” başlığını taşımaktadır. Bilimsel araştırmalarda kullanılan iki temel metot gözlem ve deneydir. Yazara göre herhangi bir edebiyat araştırması yaparken bu iki metodu nasıl kullanacağımız hususunda tereddütler yaşarız. Bu noktada başka metotların gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yeni Türk Edebiyatına aktarılacak metotlar şunlardır: *Gözlem, deney, analiz, sentez, basılı kaynak taraması, saha çalışması(derleme), laboratuvar, çalışması, görüşme(mülakat), yazışma...* Bunların yanında teknik veya model bazen de yerine göre metot denilebilecek *fişleme, karteks çalışması, veri toplama, saklama, gruplama, sıralama, sınıflandırma, eşleme, seçme...* uygulanabilir.

IV. bölümün III. alt bölümü “Araştırmanın Safhaları” başlığını taşımaktadır. Burada öncelikle “araştırma” kavramı tanımlanmaktadır. Daha sonra araştırma safhaları başlıklar halinde verilip açıklanmıştır. Yazar, bölüm sonunda bu safhaların edebiyatla ilgili araştırma safhaları denilebilecek metotlar olduklarını, metot denilince sadece bu safhaları kastetmenin yanlış olduğunu ve bu sürece “metotlu çalışma” diyenlerin olduğu gibi “bu metot değildir bir çalışma sırasıdır” diyenleri haklı çıkaracak yayınların da olduğunu belirtmektedir.

IV. bölümün IV. alt bölümü “Edebi Eserin Tahlilinde Metot” başlığını taşımaktadır. Yazara göre bu metodun esası dikkati edebi eserin üzerine yöneltmek ve onu oluşturan unsurları, bu unsurların ana fikirle ve birbirleriyle olan ilişkilerini incelemekten ibarettir. Yazara göre metin tahlili metodunun her esere uygulanabilecek formülleri yoktur. Bu bölümde yazar metin tahlili yapılırken metin tahlili öncesinde ve esnasında neler yapılması, nelere dikkat edilmesi gerektiği hususunda bilgiler vermekte, bazı önerilerde bulunmaktadır. Bu bölümde metin tahlilinde metot için edebiyat kuramları ve edebi akımların kabullerinin önemli olduğunu belirten yazar, V. alt bölüm olan “Edebiyat Kuramları” başlıklı bölümde edebiyat kuramları hakkında genel bilgiler vermektedir.

Kitabın V. aynı zamanda son bölümü “Edebiyatın Yeni Ufukları” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm de kendi içinde alt bölümlere ayrılmaktadır. “Edebiyat ve Hayat” başlığını taşıyan ilk alt bölümünde edebiyat ve hayat arasındaki sıkı ilişki ele alınmaktadır. Bu ilişkide edebi eserlerin rolü ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Yazara göre genellikle edebiyat ve hayat arasındaki ilişkiler popülist tavrılarla “vulgarize” bir biçimde değerlendirilmektedir. Kendi tavrının da buna yakın olduğunu belirten yazar, bu konuda yapılacak ilk işlerden birinin ülke gerçeklerini göz ardı etmeyen bir planlama çerçevesinde seçilecek örneklem grupları üzerinde uzmanların ve halkın önereceği edebi eserleri test etmek olduğudur. Yazar, bunun en azından daha sonraki çalışmalar için bir başlangıç olacağını altını çizmektedir. Bu bölümün devamında yazar, Edebiyat ve İletişim ilgisini ele alır. Edebiyatın; duygu, düşünce ve hayalleri, kelimelerle ifade etme sanatı ve sosyal hayatta en önemli ifade aracının kelimeler olduğunu belirten yazara göre iletişim dünyasında kelimelerle birlikte yeni “dil”ler ve araştırma teknolojileri kullanılmaktadır. Edebiyat ve iletişim ilgisi, sosyal hayat ile edebiyat arasındaki ilişkinin en önemli göstergelerinden biri olacaktır.

Yazar bu bölümde bir öneride de bulunmaktadır. Ona göre edebi metinler kişinin hem kendisi ile hem de başkalarıyla iletişim kurmasına kelimeler aracılığıyla zemin hazırlamaktadır; bu

tarihi ve fonksiyonel zeminin imkânlarından iletişim ve medya dünyası faydalanmalıdır. Ayrıca meselenin sadece edebiyat sanatı ve edebiyat bilimi açısından değil sosyoloji, psikoloji, felsefe gibi alanlar açısından da yorumları yapılmalıdır.

Yazara göre özellikle edebi eserler kişinin kendi kendisi ile iletişimini daha kolay kurabileceği duygusal transferler gerçekleştirebilir. Kitap ile okuyucu arasındaki diyalog hem başka bir dünya ile karşı karşıya gelen kişinin bir başkası ile kurduğu ilişkidir hem de kendi kendisi ile bir sanat zemininde kurulmuş ilişkidir. Yazar böyle bir tecrübenin iletişim ve medya kavramlarına aktarılmasının bütün insanlığın yararına bir iş olduğunu vurgulamaktadır. Yazar sağlıklı iletişim kurmanın önemi üzerinde de durmaktadır. İletişimsizliği bir hastalık olarak tanımlamakta, kitle iletişiminin tutarlı olmaması durumunu da toplumsal bir hastalık olarak görmektedir. Yazar, iletişimin, kişiden kişiliğe ulaşan ferdi bir yönü olduğu gibi toplumsal yönünün de olduğunu söylemeye çalışmaktadır. Bu anlamda edebiyatın tek başına hem kişiye hem de topluma ne tür iletişim zeminleri hazırlayabileceği üzerinde düşünmemiz gerekliliğini dile getirmektedir.

Bölümün sonunda basın yayın araçlarının toplum hayatında önemli bir yere ulaşmasından bahisle “İletişim ve Medya” ilişkisinin de ele alınması gerektiği ihtiyacından bahsedilmiştir. V. bölümün II. alt bölümü “Edebiyat ve İletişim” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm de üç alt bölüme ayrılmıştır. “Edebiyat, İletişim ve Medya” alt başlıklı ilk alt bölümde iletişim ve medya kavramlarının farklılıklarından bahseden yazar, nerede medya nerede iletişim kelimesini kullanacağımızı bilmemiz gerektiğini belirtmektedir. Yazara göre medya yerine iletişim kelimesinin seçilmesinde büyük yararlar bulunmaktadır. Çünkü medya, iletişimin içinde bir tür sınırlı konu olarak belirlemektedir:

“Medya ya da başka bir deyişle gazete, kitap, dergi, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları; bilgisayar, telefon, uydu gibi iletişim teknolojileri; konferans, konser, tartışma gibi kişiler arası ya da gruplar arası iletişim; işaret, bakış, gözyaşı, gülümseme, mimikler, giyinme alışkanlıkları gibi sözsüz iletişim ve hattâ sessizlik bile iletişim sözcüğünün anlamı içindedir” (s. 222-223).

Yazara göre ne edebiyat, iletişimi gereksiz ve geçersiz kılabilir ve ne de iletişim, edebiyatın yerini büsbütün alabilir. Bunlar ayrı dallar, ayrı disiplinler; ama müşterek metotlar ve tekniklerle ortaya çıkan etkileşim sahalarıdır. Bu çalışma ve düşünme alanları, edebî incelemenin ufuklarını, imkânlarını ve etkilerini, iletişim dünyasının ulaştığı teknik seviye içinde geliştirebilir.

Bir sonraki alt bölüm “Edebiyat ve İletişimin Müşterekleri” başlığını taşımaktadır. Yazar, edebiyat sosyolojisi ve felsefe ile uğraşan araştırmacıların iletişim kavramı ile ilgili yaptıkları tanımları ele alarak edebiyat ve iletişimin ortak noktalarını belirlemeye çalışır. Yazar bu bölümde Baker Brownel, Charles Cooley, Wilbur Schramm, Gabriel Rodrigues gibi kişilerin yaptıkları iletişim tanımlarını vererek şu sonuca ulaşır:

“Anlaşıldığına göre, daha önce sanata ve özellikle edebiyata âit olan pek çok fonksiyon, iletişim kavramı etrafında düşünülmektedir. Bir zamanlar bir edebî tür sayılan mektubun, sözlü türlerden tartışma veya konferansın şimdi, iletişim bakış açılarıyla değerlendirilmesine dikkat edilecek olursa, edebiyatın günümüzdeki yerine değinilecek açıklamaların, iletişim mesleğinden oldukça faydalanması gerektiği ortaya çıkmaktadır” (s.227).

V. bölümün III. alt bölümü “İletişimdeki Araçların Edebiyatla Bağlantısı” başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında yer alan alt bölümlerde edebiyatın gazete, radyo, resim, fotoğraf, sinema, televizyon, bilgisayar gibi iletişim araçlarıyla olan ilişkisi ele alınmaktadır. Yazar, adı geçen iletişim araçları ile edebiyat arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak edebiyat ve iletişim arasındaki ilginin daha iyi anlaşılmasını sağlama gayreti içindedir.

Turkish Studies

V. bölümün son alt bölümü olan “Metin ve Metin Yazarlığı” başlıklı bölümde metin ve metin yazarlığı teriminin tanımları yapılmaktadır. Edebiyatçının iletişim dünyasında beceri kazanabilmesinin ilk adımının iyi metinler yazabilmek olduğunu belirten yazar, metin yazarlığının edebiyat eğitimi almış biri için edebiyat penceresinden bakıldığında çok makul bir başlangıç olabileceğini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak bu kitap Yeni Türk Edebiyatının teorik meselelerini ele alan bir çalışma olarak dikkat çekmektedir. Bir sanat ve bilim dalı olan edebiyatın başka birçok alanla olan ilişkilerinin ele alınıp yorumlandığı bu çalışmadan başta Yeni Türk Edebiyatı alanında çalışma yapan akademisyenler olmak üzere diğer araştırmacılar ve öğrenciler yararlanabilirler.